

УДК 336.14:332.1

DOI: 10.37332/2309-1533.2019.5-6.17

JEL Classification: O10, R58

Цимбалюк І.О.,
канд. екон. наук, доц. кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Tymbaliuk I.O.,
cand.sc.(econ.), associate professor at the department
of finance, banking and insurance
Lesya Ukrainka Eastern European National University

PRINCIPLES OF INCLUSIVE REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF FINANCIAL DECENTRALIZATION

Постановка проблеми. Першочерговою метою проголошеного курсу на децентралізацію державного управління є розв'язання проблеми активізації розвитку регіонів задля покращення якості життя населення, забезпечення стабільного економічного зростання та зменшення регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку. Досягнення визначених пріоритетів неможливе без розробки продуманої, науково обґрунтованої концепції розвитку регіону, яка б відповідала трансформаціям у розподілі владних повноважень та змінам у міжбюджетних відносинах, формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, що є детермінантами реформи фінансової децентралізації.

Негативними чинниками розвитку регіонів на сьогодні є складна економічна та політична ситуація у державі, високий рівень корупції й бюрократизації, процвітання тіньової економіки, недосконалість фіскальної політики, нестабільність законодавства, низький рівень розвитку інфраструктури та ін. Вирішенням зазначених негативних ефектів є збільшення ступеня участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і забезпечення справедливого розподілу його результатів, що покладено в основу інклюзивного розвитку. Відтак, розробка адекватної концепції інклюзивного розвитку регіону є однією з головних передумов активізації такого типу економічного зростання, який дозволяє відчутно отримати результати кожному члену суспільства, охоплюючи усі сфери його життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї інклюзивного розвитку з'явилися у другій половині ХХ ст. та викладені у дослідженнях переважно закордонних вчених: Д. Аджемоглу, Д. Робінсона, Р. Раньєрі, Р. Рамос, Дж. Подеста, З. М. Бедоса, С. Голандер та ін., зосереджуючись на різних рівнях, включаючи індивідуальність, державу та міжнародні відносини. Інклюзивне зростання розглядається як концепція, що забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства [15].

В останні роки дослідження інклюзивного розвитку досить часто піднімається у працях вітчизняних вчених. Так, Прогнімак О. Д. трактує його як такий тип зростання, який дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності, завдяки чому можливо забезпечити значній частині населення більш високий рівень життя [9]. Хоменко О. у своїх дослідженнях стверджує, що інклюзивне економічне зростання передбачає рівноправний та справедливий розподіл благ, створення умов для повного використання трудового потенціалу та соціальної залученості з метою подолання бідності, базуючись на принципах сталого розвитку [12].

Узагальнюючи наведені підходи, погоджуємось із твердженням Мельник М. І. щодо наявності різнобічного трактування поняття «інклюзивний розвиток», яке розглядається як економічний розвиток на основі скорочення бідності та нерівності, а також як процес максимальної участі населення у визначенні орієнтирів та забезпеченні зростання; надання рівних можливостей реалізації власного людського потенціалу для усього населення незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання, віросповідання, етнічних коренів тощо [7]. Тобто інклюзивний розвиток будується на поєднанні рівних можливостей і рівності доступу до результатів праці.

Розпочата в Україні реформа децентралізації та перерозподіл між різними рівнями бюджетів фінансових ресурсів дала поштовх до наукового опрацювання сутності, можливостей та загроз, які

несе у собі фінансова децентралізація. Проблематику фінансової децентралізації відображено у працях таких науковців, як: Я. Абрамчук, М. Деркач, Р. Демчак, М. Карлін, А. Єрмолаєв, Н. Фещенко та ін. Водночас, незважаючи на велику кількість наукових публікацій, на сьогодні відсутнє комплексне дослідження концептуальних засад інклюзивного розвитку за нових умов фінансової децентралізації, що свідчить про актуальність обраної теми.

Постановка завдання. Мета статті полягає у розробці концепції інклюзивного розвитку регіону, яка є відповіддю на можливості та загрози, що несе в собі децентралізація влади та фінансова децентралізація утворених територіальних громад. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: виділити основну концептуальну ідею інклюзивного розвитку регіону та визначити цілі, завдання й шляхи її втілення; розкрити сутність фінансової децентралізації та складових механізму її реалізації (форми, методи, чинники та принципи); сформулювати авторське бачення інклюзивного розвитку; подати визначення механізму саморозвитку регіону в умовах фінансової децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можна відмітити, що протягом останніх років політика урядів розвинутих країн та міжнародної спільноти визначає пріоритетом дотримання орієнтирів сталого, розумного та інклюзивного розвитку. Стратегія «Європа 2020» визначає, що інклюзивне зростання включає в себе: повне використання трудового потенціалу, зниження бідності та її наслідків, розвиток соціальної залученості, усунення регіональних диспропорцій.

Досягнення сталого розвитку на засадах інклюзивності зумовлює потребу в удосконаленні державних та регіональних стратегій із метою конструктивного підходу до наукового обґрунтування розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації. Концепція розвитку регіону за нових умов українських реалій повинна бути націлена на забезпечення максимальної соціально-економічної ефективності, інфраструктурного розвитку, синергетичний ефект від досягнення яких матиме позитивний вплив на дотримання екологічних норм. Імперативом зазначених трансформацій в умовах сучасних реформ міжбюджетних відносин є здійснення оптимального розподілу додаткових фінансових ресурсів, отриманих в результаті використання можливостей проведеної фінансової децентралізації, що сприятиме активному регіональному розвитку.

Покладаючи в основу концепції розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації засади інклюзивності, необхідним є максимальне залучення громади до продуктивної діяльності та справедливий розподіл отриманих фінансових ресурсів із дотриманням справедливості у її розподілі, що дозволить активізувати економічний розвиток регіону наслідки від досягнення якого будуть відчувати усі члени суспільства.

Аналіз наукових поглядів на категорію інклюзії та її роль у досягнення соціально-економічного зростання дозволив сформулювати власне бачення, відповідно до якого *інклюзивним* є такий тип розвитку економічної сфери та інфраструктури регіону, який досягається шляхом збільшення ступеня залучення трудових ресурсів до продуктивної діяльності, та забезпечення справедливого розподілу отриманих результатів. Інклюзивний розвиток виступає передумовою до активізації соціально-економічного зростання, зниження рівня диференціації населення та покращення якості його життя.

Ураховуючи вищезазначене, пропонуємо *концепцію інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації*, що передбачає оптимальний розподіл фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, акумульованих у місцевому бюджеті завдяки ефективному використанню можливостей від фінансової децентралізації та мінімізації її потенційних загроз, задля досягнення сталого розвитку регіону із максимальним залученням членів громади до вироблення суспільного продукту та забезпечення справедливого розподілу отриманих благ на засадах інклюзивного зростання (рис. 1).

Власне, під терміном фінансова децентралізація ми розуміємо процес передачі від центральних органів до органів місцевого самоврядування фінансових ресурсів, повноважень, прав на прийняття рішень з метою більш ефективного забезпечення потреб населення в отриманні суспільних благ, інтенсифікації економічного зростання відповідних територій [16].

Варто зазначити, що фінансова децентралізація – це складаний процес, реалізація якого вимагає врахування багатьох аспектів. Ми вважаємо, що завданням органів державної влади є вибір такого комплексу методів, інструментів і форм фінансової децентралізації, який дозволить найповніше розкрити потенціал регіонального розвитку.

Канадський науковець Р. Бірд виділяє такі методи здійснення фінансової децентралізації, як деконцентрація, делегування та деволюція. Так, деконцентрація полягає у наданні місцевим і регіональним органам влади права на прийняття тих рішень, за які раніше були відповідальні центральні органи влади відповідно до параметрів, визначених центральним урядом. Делегування здійснюється за допомогою доручення субнаціональним органам здійснювати повноваження, відповідальність за які продовжуватиме нести центральний уряд. Деволюція означає передачу повноважень щодо надання тих чи інших послуг від центрального уряду до субнаціональних органів влади [14, с. 15].

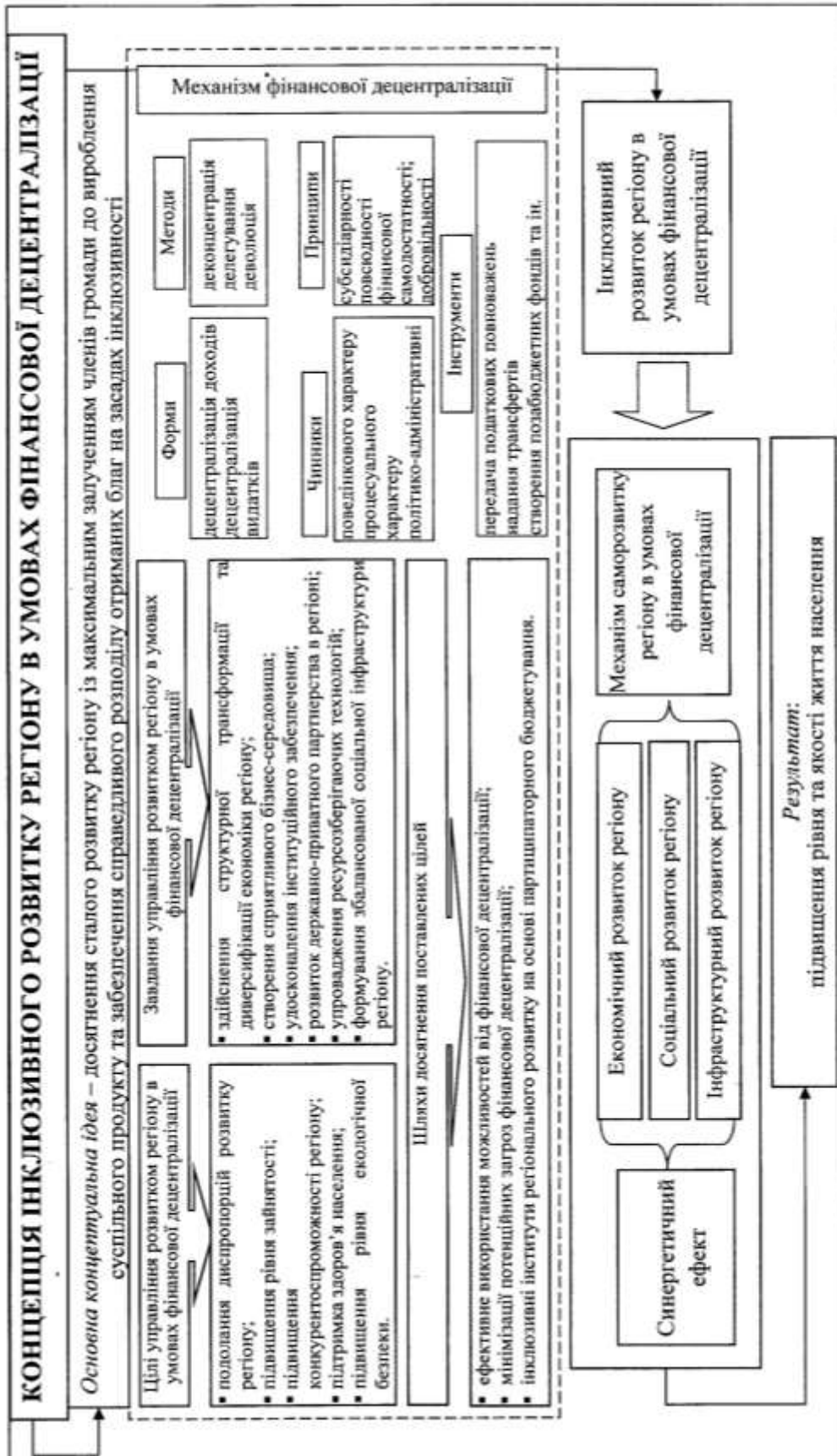

Рис. 1. Концепція управління розвитком регіону в умовах фінансової децентралізації
Джерело: розроблено автором

Інструменти фінансової децентралізації – це конкретні засоби її здійснення, які визначаються державними і місцевими органами влади в тій або іншій економіко-політичній ситуації. Феценко Н. М., аналізуючи особливості децентралізації в Україні, виділяє наступні інструменти: делегування фінансових повноважень, передача та формування власних фінансових повноважень, передача закріплених джерел надходжень до територіальних бюджетів, надання трансфертів із центрального бюджету, розміщення замовлень серед приватного сектора економіки [11, с. 173]. Важливою умовою проведення фінансової децентралізації є наявність певних правил, згідно з якими в країні проводять відповідні перетворення. Так, Деркач М. І. на підставі аналізу економіко-політичної ситуації в Україні виділяє наступні *принципи фінансової децентралізації*, за допомогою яких можна мінімізувати негативні та максимізувати позитивні наслідки цього процесу [4, с. 57]:

- послідовності й поетапності передачі функцій від центральної до місцевої влади;
- взаємозв'язку всіх етапів децентралізації;
- комплексності всіх заходів на кожному етапі, проведення реформ пакетом заходів, що пов'язані єдиною метою і стратегією;
- втягнення у процес децентралізації широких верств населення і громадянського суспільства.

Ми вважаємо, що в основу проведення фінансової децентралізації мають бути покладені наступні принципи Європейської хартії місцевого самоврядування, визначені прем'єр-міністром України, а саме субсидіарності (в органів центральної влади залишаються лише ті фінансові повноваження, які не можуть бути ефективно здійснені на найнижчому рівні), повсюдності (поширення фінансової децентралізації на всю територію країни), фінансової самодостатності (наявність в місцевих органах влади достатніх фінансових ресурсів для здійснення покладених на них повноважень).

У європейській правовій літературі фіскальна децентралізація включає такі *основні форми*, як [5, с. 287–288]:

- децентралізація доходів – забезпечення самостійності місцевих органів влади у встановленні розмірів доходів.
- децентралізація видатків – надання місцевим органам влади фінансових ресурсів для виконання покладених на них завдань.

Під час проведення фінансової децентралізації необхідно враховувати ряд чинників, які обумовлюють процес її впровадження (рис. 2).

Рис. 2. Основні групи чинників фінансової децентралізації

Джерело: складено автором на основі [1; 10]

Ключове місце у процесі фінансової децентралізації займає питання акумулювання ресурсів, тому у концепції інклюзивного розвитку регіону варто виділити принципи формування доходів місцевих бюджетів. Погоджуючись із думкою І. Майбурова, до таких можна віднести принципи бюджетної солідарності та бюджетної еквівалентності, які повною мірою відповідають перспективам досягнення сталого інклюзивного розвитку регіону. Бюджетна солідарність у перерозподілі фінансових ресурсів базується на спільному бажанні «багатих» і «бідних» регіонів функціонувати як єдиний господарський комплекс, щоб таким чином підтримувати більш-менш однаковий розподіл рівень забезпечення регіонів суспільними благами. Основою принципу бюджетної еквівалентності є податкова справедливість, за якого доходи місцевих бюджетів повинні відповідати тому податковому навантаженню, яке несуть жителі регіону [6, с. 57].

Згідно запропонованого науково-практичного підходу, концепція інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації орієнтована на досягнення перспектив сталого розвитку, що, на нашу думку, є вимогою часу.

Необхідною складовою ефективної реалізації концепції інклюзивного розвитку регіону є забезпечення відповідного рівня фінансової децентралізації, імперативами чого є достатні обсяги фінансування місцевих бюджетів, розширення повноважень органів місцевої влади щодо формування доходів та дієва система контролю, налагодженого з метою уникнення системного зловживання владою посадових осіб на найбільш відповідальних посадах (рис. 3).

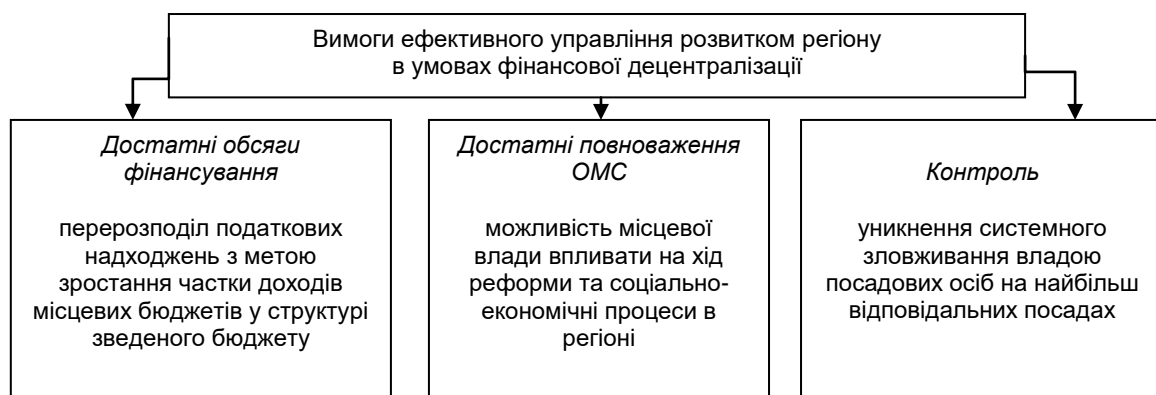

Рис. 3. Імперативи функціонування механізму саморозвитку регіону в умовах фінансової децентралізації

Джерело: розроблено автором

Механізм саморозвитку регіону в умовах фінансової децентралізації представляє собою сукупність об'єднаних взаємоузгодженим виконанням дій суб'єктів відносин системи формування й оптимального розподілу місцевих фінансових ресурсів із власних та залучених джерел, акумульованих у бюджеті громади, розподіл яких здійснюється через інклюзивні інститути регіонального розвитку на основі партиципаторного бюджетування (бюджету участі). Реалізація механізму саморозвитку регіону забезпечить якісно новий рівень управління й самоорганізації діяльності ОТГ регіону на основі перманентної взаємодії органів місцевого самоврядування та громади.

У функціонуванні механізму саморозвитку регіону важлива роль відводиться ефективній роботі влади та громадських інститутів, політика яких має бути оптимізована як для створення умов всеохоплюючої участі у виробництві ВВП, так і для виключення нерівності в розподілі створеного продукту. Інклюзивні економічні інститути – це такі інститути, які «заохочують великі маси людей до участі в економічній діяльності... Щоб бути інклюзивними, економічні інститути мають шанувати приватну власність, неупереджену систему права й надання публічних послуг для створення конкурентного середовища, у якому люди можуть здійснювати обмін і домовлятися. Має також бути гарантія можливості відкривати новий бізнес і обирати свій кар'єрний шлях» [2, с. 79]. Політика влади має бути оптимізована як для створення умов всеохоплюючої участі у виробництві ВВП, так і для виключення нерівності в розподілі створеного продукту.

Однією з форм інклюзивних економічних інститутів є *бюджет участі* – демократичний процес, який надає можливість кожному жителю брати участь в розподілі коштів місцевого бюджету через створення проектів для покращення міста/ОТГ та/або голосування за них. Будь-який житель міста/ОТГ може подати проект, пов'язаний з покращенням життя в місті/ОТГ, взяти участь у конкурсі, перемогти в голосуванні і спостерігати за тим, як його проект реалізують в рамках бюджету року.

Детермінанти інклюзивного розвитку регіону у своїй взаємодії створюють синергетичний ефект досягнення цілей сталого розвитку, квінтесенцією чого є зростання рівня та якості життя населення (рис. 4).

Рис. 4. Детермінанти інклюзивного розвитку регіону

Джерело: розроблено автором

Теоретичний розвиток науки та емпіричні дослідження свідчать про існування взаємозв'язку між розвитком інфраструктури та інклюзивним зростанням. Найбільш гостро проблема нерівності, тобто низького ступеня інклюзивності економічного зростання має місце в країнах із слаборозвинутими інфраструктурними мережами [9]. Тому завдання уряду полягає у сприянні розширенню регіональної, місцевої фінансової інфраструктури: розбудові системи спеціалізованих фінансових інституцій, діяльність яких спрямована на забезпечення місцевого саморозвитку.

Орієнтиром концепції інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації є формування потужних конкурентоспроможних регіонів і зрівноваження їх соціально-економічного рівня у межах країни [13].

Завдання уряду щодо сприяння розвитку місцевого самоврядування в умовах переходу до децентралізації державного управління полягає в забезпеченні включення мотиваційного чинника реформування місцевого самоврядування.

Лише зацікавленість у результатах сприятиме активізації роботи органів місцевого самоврядування в напрямі пошуку шляхів розширення власної фінансової бази. Децентралізація державного управління в цьому аспекті виявляється, зокрема, в наданні можливості органам місцевого самоврядування виходу на фінансовий ринок з метою акумуляції додаткових фінансових ресурсів для бюджетів розвитку [3]. Такий підхід дозволить органам місцевого самоврядування отримати доступ до фінансових ресурсів, що обертаються на регіональних ринках, та перетворити їх на інвестиції в місцевий розвиток.

Критично оцінюючи заходи з державного управління розвитком регіонів та прийняті в останні роки закони і підзаконні акти, вбачається, що роль областей під час здійснення фінансової децентралізації лишається обмеженою [8]. Ключовою ланкою всієї реформи децентралізації є базовий рівень (міста обласного значення, ОТГ), на який передаються повноваження, виходячи із принципу субсидіарності та економічної спроможності відповідної територіальної громади забезпечити надання населенню якісних публічних послуг. Тому практичну реалізацію концепції управління інклюзивним розвитком регіонів в умовах фінансової децентралізації вважаємо за доцільне здійснювати на локальному рівні, у практиці управління місцевих органів самоврядування ОТГ.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, сучасна парадигма сталого розвитку просторової системи в умовах фінансової децентралізації вимагає здійснення управління розвитком регіону на засадах інклюзивності. Відповідно до цього розроблена концепція, що передбачає реалізацію механізму фінансової децентралізації як сукупності форм, методів, принципів, чинників та інструментів підвищення рівня та якості життя населення із максимальним залученням членів громади до вироблення суспільного продукту та забезпечення справедливому розподілу отриманих благ.

Для конструктивного впливу на активізацію процесів інклюзивного розвитку регіону необхідним є використання нових науково-методичних підходів до регіонального управління. Тому предметом

подальших дослідження стане розробка комплексного механізму управління інклюзивним розвитком регіону в умовах фінансової децентралізації, який відповідає цілям державної регіональної політики розвитку та перспективам трансформації фінансових відносин.

Література

1. Арабчук Я. І. Фінансова децентралізація – основна складова спроможної громади. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_1_20 (дата звернення: 20.06.2019).
2. Аджемоглу Д., Робинсон Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. *Происхождение власти, процветания и нищеты*. Москва, АСТ, 2015. 693 с.
3. Демчак Р. Є. Концептуальні засади децентралізації державного регулювання соціально-економічного розвитку. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 70-79.
4. Деркач М. І. Фіскальна децентралізація як фактор забезпечення сталого розвитку України. *Фінанси України*. 2011. № 2. С. 56-63.
5. Карлін М. І. Податкова децентралізація в Україні: проблеми і перспективи. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 286-292.
6. Майбуrow І. А. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: моногр. / под. ред. И. А. Майбуrow, Ю. Б. Иванова, А. И. Крисоватого. Киев : Кондор, 2011. 352 с.
7. Мельник М. І., Щеглюк С. Д., Лещук І. В., Яремчук Р. Є. Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи : наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; наук. редактор М. І. Мельник. Львів, 2019. 55 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
8. Підцерковний Б. В. Особливості регіонального розвитку в умовах фінансової децентралізації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. Ужгород, 2017. Випуск 1(49). Т. 2. С. 155-159.
9. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1(51). С. 187-197. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/130511/26-Prohnyamak.pdf?sequence=1> (дата звернення: 20.06.2019).
10. Рекова Н. Ю., Мойсеєнко К. Є., Шиліна Г. М. Теоретичні аспекти структурно-функціональних особливостей бюджетної системи. *Фінанси України*. 2016. № 9-1. С. 113-120.
11. Феценко Н. М. Сутність та особливості децентралізації: понятійний апарат. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. № 1. С. 167-179.
12. Хоменко О. В. Теоретичні та практичні аспекти інклюзивного розвитку економіки КНР. *Kitaéznavči doslidženná*. 2018. № 1. Р. 69-76. URL: <https://doi.org/10.15407/chinesest2018.01.069> (дата звернення: 20.06.2019).
13. Ціна держави. Децентралізація: коротко про головне. 2019. URL: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne> (дата звернення: 25.06.2019).
14. Perspectives on Fiscal Federalism / edited by R. M. Bird, F. Vaillancourt. Washington: WBI learning resources series, 2006. 268 p.
15. Ranieri Rafael, Ramos Raquel Almeida "Inclusive Growth: Building up a Concept". Working Paper 104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth, 2013. URL: <https://ipcig.org/pub/IPCWorkingPaper104.pdf> (дата звернення: 25.06.2019).
16. Tsymbaliuk I., Pidtserkovnyi B. Региональное развитие в условиях финансовой децентрализации в Украине. *International Journal of New Economics and Social Sciences*. Warszawa : International Institute of Innovation «Science-Education-Development», 2017. Vol. 2(6). P. 57-65. DOI: 10.5604/01.3001.0010.7623

References

1. Arabchuk, Ya.I. (2016), "Financial decentralization is a key component of a prosperous community", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriadyvannia*, no. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_1_20 (access date June 20, 2019).
2. Adzhemoglu, D. and Robinson, D. (2015), "Why some countries are rich and others are poor", In: *Proiskhozhdenie vlasti, protsvetaniia i nishchety* [The origin of power, prosperity and poverty], AST, Moscow, Russia, 693 p.
3. Demchak, R.Ye. (2015), "Conceptual principles of decentralization of state regulation of social and economic development", *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1, pp. 70-79.
4. Derkach, M.I. (2011), "Fiscal decentralization as a factor in ensuring sustainable development of Ukraine", *Finansy Ukrainy*, no. 2, pp. 56-63.

5. Karlin, M.I. (2016), "Tax decentralization in Ukraine: problems and prospects", *Ekonomichnyi forum*, no. 1, pp. 286-292.
6. Mayburov, I.A., Ivanov, Yu.B. and Krysovaty, A.I. (Ed.) (2011), *Reformirovanie nalogovykh sistem. Teoriia, metodologiya i praktika* [Reforming tax systems. Theory, methodology and practice], monograph, Kondor, Kiev, Ukraine, 352 p.
7. Melnyk, M.I., Shchehliuk, S.D., Leshchukh, I.V. and Yaremchuk, R.Ye. (2019), *Inklyuzyvnyi vymir rozvytku mist – tsentriv dilovoi aktyvnosti Ukrainy: tendentsii ta perspektyvy : naukova dopovid* [Inclusive dimension of development of cities – centers of business activity of Ukraine: tendencies and perspectives: scientific report], NAN Ukrainy. DU "Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy", Lviv, Ukraine, 55 p. (Seria "Regional Development Problems").
8. Pidtserkovnyi, B.V. (2017), "Features of regional development in conditions of financial decentralization", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, Uzhhorod, Ukraine, Issue 1(49), Vol. 2, pp. 155-159.
9. Prohnimak, O.D. (2018), "Inclusive development of Ukraine: obstacles vs perspectives", *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 1(51), pp. 187-197, available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/130511/26-Prohnimak.pdf?sequence=1> (access date June 20, 2019).
10. Rekova, N.Yu., Moiseienko, K.Ye. and Shylina, H.M. (2016), "Theoretical aspects of structural and functional features of the budget system", *Finansy Ukrainy*, no. 9-1, pp. 113-120.
11. Feshchenko, N.M. (2016), "The essence and features of decentralization: a conceptual apparatus", *Visnyk ZhNAEU*, no. 1, pp. 167-179.
12. Khomenko, O.V. (2018), "Theoretical and practical aspects of the inclusive development of China's economy", *Kitaïzhnavči doslidžennâ*, no. 1, pp. 69-76, available at: <https://doi.org/10.15407/chinesest2018.01.069> (access date June 20, 2019).
13. "Price of the state. Decentralization: briefly about the main thing. 2019", available at: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne> (access date June 25, 2019).
14. Bird, R. and Vaillancourt, F. (2006), *Perspectives on Fiscal Federalism*. WBI learning resources series, Washington, USA, 268 p.
15. Ranieri, Rafael and Ramos, Raquel Almeida (2013), "Inclusive Growth: Building up a Concept". Working Paper 104, International Policy Centre for Inclusive Growth, Brazil, available at: <https://ipcig.org/pub/IPCWorkingPaper104.pdf> (access date June 25, 2019).
16. Tsymbaliuk, I. and Pidtserkovnyi, B. (2017), "Regional development in the conditions of financial decentralization in Ukraine", *International Journal of New Economics and Social Sciences*, International Institute of Innovation "Science-Education-Development", Warszawa, Poland, Vol. 2(6), pp. 57-65. DOI: 10.5604/01.3001.0010.7623

Стаття надійшла до редакції 25.07.2019 р.